

Eldre, alene og bedre plass

Vi lever litt lenger enn før. Stadig flere bor alene. Fra 1990 til 2001 økte antallet husholdninger og boliger med over 11 prosent. Antallet boliger der det kun bor én person, økte med nesten 20 prosent. Det bor færre personer i hver bolig, samtidig som andelen boliger med fem rom eller flere øker.

I Norge har vi hatt folketellinger omtrent hvert tiende år siden 1769. I den aller første folketellingen i Norge var det presten som gikk fra dør til dør og telte folk. I det som skal være den aller siste folketellingen, er det husholdningene selv som har gjort jobben ved å gi opplysninger om seg selv og sin bolig ved å fylle ut spørreskjema. Og hvordan bor vi egentlig? Her kommer noen smakebiter fra de foreløpige resultatene fra Folke- og boligtellingsen 2001.

Tallene gir oversikt over antall husholdninger og beskriver boligene som husholdningene bor i. Med husholdning mener vi de personer som bor i samme bolig. Det er derfor like mange husholdninger og boliger. Til sammen finnes det 1 955 000 bebodde boliger og husholdninger i Norge 3. november 2001. Det er vel 200 000 flere husholdninger enn i 1990.

Stadig flere bor alene

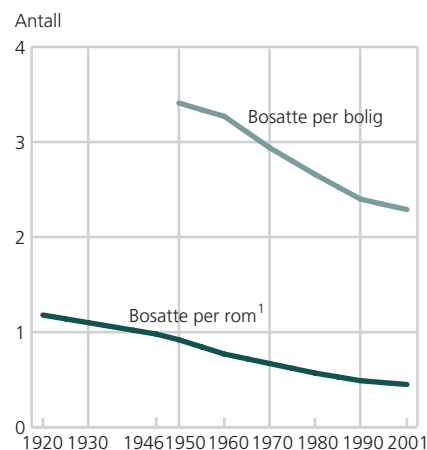
Sammenlignet med tidligere folketellinger er det stadig flere som bor alene. 37 prosent av husholdningene i Norge består av bare én person. Dette er en økning fra 34 prosent i 1990, og i 1980 besto 28 prosent av husholdningene av én person. Til sammenligning var det i folketellingen i 1930 bare 10 prosent av husholdningene som besto av én person.

Tallene viser at nesten 720 000 personer bor alene. Dette svarer til 16 prosent av befolkningen. Denne andelen har økt siden 1990, da 14 prosent bodde alene. 61 prosent av de bosatte som er 80 år eller eldre bor alene, mot 55 prosent i 1990. Grunnen til at vi kan bo så lenge alene, kan være at vi har bedre helse, og at mange har mulighet til å bo lenger i egen, tilrettelagt bolig. Alders- og trygdeboliger blir telt som egne boliger. Det finnes også borettslag som spesialiserer seg på boliger tilpasset eldre.

Andelen aleneboere har spesielt økt i aldersgruppen 40-59 år. Her er det en økning på nesten 30 prosent fra 1990 til 2001. Kanskje er det vanskeligere å finne en partner å starte på nytt igjen med, sammenlignet med situasjonen til de yngre på "partnermarkedet"? Solheim (2002) peker på at andelen aleneboende kvinner øker mer enn andelen aleneboende menn i aldersgruppen 50-59 år. Det kan kanskje tyde på at menn i denne alderen i større grad enn kvinner er villig til å starte på nytt, eller at det er vanskeligere for kvinnene etter hvert som de blir eldre, å finne partnere de vil ha. I denne aldersgruppen flytter eventuelle barn ut, slik at mødre som har hatt omsorg for barn også blir aleneboere hvis de ikke finner en ny partner å bo sammen med. Samlet bidrar den økte andelen aleneboende i aldersgruppen 30-59 år til den sterke veksten av aleneboende. Tendensen er uansett at andelen aleneboende har økt i alle aldersgruppene over 20 år fra 1990 til 2001.

Elisabeth Dalheim

Figur 1. Bosatte per bolig 1950-2001. Bosatte per rom (medregnet kjøkken) 1920-2001

¹ Medregnet kjøkken.

Kilde: Folke- og boligtellingsene.

Elisabeth Dalheim er rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for folke- og boligtellingsen (elisabeth.dalheim@ssb.no).

Antall samboere fordoblet på ti år

28 prosent av husholdningene består av to personer. Mens antallet gifte har gått litt ned siden 1990, er antallet samboere mer enn fordoblet fra 1990 til 2001. I 1990 var om lag ett av ti par samboere, mens to av ti par var samboere i 2001. 424 000 personer i Norge lever som samboere. I Vest-Agder er andelen samboerpar minst (13 prosent), mens andelen er størst i Finnmark, hvor nær et av tre par er samboere.

Færre bosatte per bolig

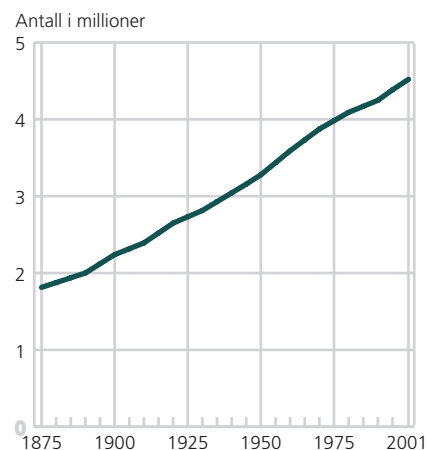
Det er i gjennomsnitt 2,3 bosatte per bolig. Ser vi på utviklingen de siste ti-årene, har antall bosatte per bolig gått ned for hver folketelling, fra 3,3 i 1960 til 2,3 i 2001 (se figur 1). I 1960 var det klare regionale forskjeller i antall personer per bolig, mens forskjellen mellom fylkene i 2001 er liten. Oslo skiller seg ut fra resten av landet, med 1,9 bosatte per bolig. Oslo er for øvrig det eneste fylket som ikke har hatt nedgang i antall bosatte per bolig siden 1990. Kanskje kan det være høy innflytting kombinert med lav boligbygging som gir høye boligpriser, og som igjen er med på å holde igjen nedgangen av antall bosatte per bolig i Oslo? Rogaland og Sogn og Fjordane har i 2001 gjennomsnittlig flest bosatte per bolig (2,5).

Tar vi antall rom og deler på antall bosatte, får vi det gjennomsnittlige tallet for bosatte per rom. I 1920 var det 1,18 bosatte per rom. Antallet bosatte per rom har gått ned ved hver folketelling siden, og i 2001 er vi nede i 0,45 bosatte per rom. Dette viser at hver bosatt i gjennomsnitt har bedre plass enn noen gang tidligere.

Flere eldre

Andelen av befolkningen som er 80 år og over har økt betraktelig siden folketellingen i 1920, hvor de utgjorde 1 prosent av folkemengden, og til folketellingen i 2001 hvor de utgjør 5 prosent av befolkningen. I folketellingen i 1900 var en av ti 60 år og over, mens i 2001 er to av ti 60 år og over. Fra 1990 til 2001 har det vært en svært stor økning i antall personer i aldersgruppene 50-59 år og over 80 år. I disse gruppene er det også mange aleneboende. Sammenlignet med tidligere tellinger har vi altså blitt eldre. Grunner til dette er blant annet at vi gjennomsnittlig lever lenger, og det samtidig blir født færre. FN's prognoser over forventet levealder fram til 2005 (FN 2000) viser at nordmenn vil fortsette å ha en av de høyeste levealderne i hele verden.

Figur 2. Folkemengde ved folketellingene 1875-2001. Millioner

Kilde: Folke- og boligtellingsene.

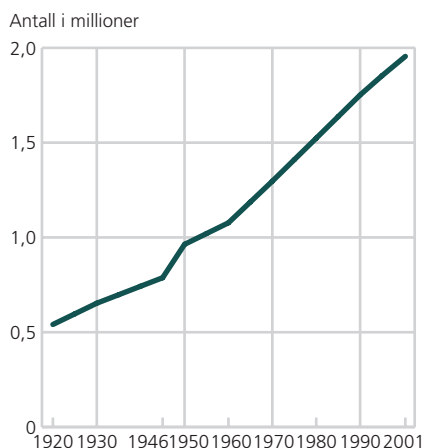
I november fikk alle husholdninger i Norge folke- og boligtellingskjema med spørsmål om hvordan de bor. Svært mange har latt seg telle ved å svare på skjemaene enten via post eller internett, og dermed er vi i stand til å lage et bilde av Norge anno 3. november 2001. Ennå er ikke alle skjemaene lest og behandlet, men vi har laget foreløpige tall ut fra et landsomfattende utvalg på 15 782 besvarte skjema. Disse tallene kan avvike fra de endelige tallene basert på alle besvarte skjema.

Husholdningene er laget både med utgangspunkt i folkeregisteret og informasjonen personene har gitt gjennom skjema. Vi har derfor flere samboere enn i registerstatistikken. I foreløpige tall holder vi oss til formell, folkeregistrert adresse. Vi får derfor ikke med samboere som ikke har overholdt kravet om å melde fra om flytting til folkeregisteret. Det vil senere bli publisert husholdninger etter faktisk adresse for studenter og personer på alders- og sykehjem. I foreløpige tall gis fordelinger etter hvor en person var registrert bosatt 3. november 2001 (formelt bosted). Det betyr at alle ugifte studenter som er registrert bosatte hos foreldrene, er telt opp i foreldrenes husholdning. I endelige tall vil det gis tall for studenter etter hvor de faktisk bor. Da vil det totale antallet husholdninger og boliger trolig øke. Tallene vi presenterer nå er sammenlignbare med tidligere folke- og boligtellinger.

Tabell 1. Privathusholdninger og personer i privathusholdninger, etter husholdningsstørrelse. 3. november 2001. Absolutte tall og prosent

	Absolutte tall		Prosent	
	Personer	Privathusholdninger	Personer	Privathusholdninger
I alt	4 485 000	1 955 000	100	100
Husholdningsstørrelse				
1 person	717 000	717 000	16,0	36,7
2 personer	1 094 000	547 000	24,4	28,0
3 personer	822 000	274 000	18,3	14,0
4 personer	1 085 000	271 000	24,2	13,9
5 personer eller flere	767 000	145 000	17,1	7,4

Kilde: Folke- og boligtellingsen 2001, foreløpige tall.

Figur 3. Antall boliger. 1920-2001. Millioner

Kilde: Folke- og boligtellingsene.

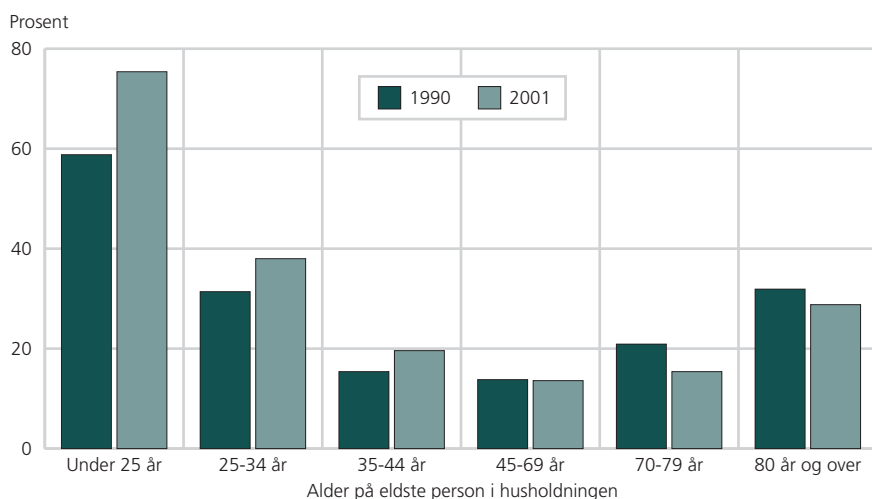
Av og til alene

Bor du alene, kan du altså trøste deg med at du ikke er alene om å gjøre det! Selv om det av og til kan virke som samfunnet er bygd opp rundt at vi helst bør være minst to, spesielt når regningene kommer. Det ser ut som tendensen er at stadig flere bor alene i ulike faser av livet. Og av dem som blir par, velger en stadig større andel å være samboere. En ny rapport om samboerstatistikk (Noack, Byberg og Foss 2001) viser at den statistiske sannsynligheten for at et samboerforhold skal gå i oppløsning, er større enn for at et ektepar skal gå fra hverandre. Også i Danmark og Finland er det slik at bruddhyppigheten er høyere i samboerskap enn i ekteskap. Enda er det slik at nesten 50 prosent av ekteskapene som inngås, forventes å ende i skilsmisse. Statistikken kan virke skremmende, men uansett flytter svært mange sammen for kortere eller lengre perioder. Og det er flere enn Norges kommende dronning som starter på nytt, og det blir stadig vanligere å ha med bagasje i form av særkullsbarn inn i nye forhold.

Ved å se nærmere på veksten i antall aleneboende, viser det seg at antall aleneboende har økt mye mer for menn enn kvinner fra 1990 til 2001. I aldersgruppen 30 til 49 år økte antallet for aleneboende menn langt kraftigere enn for kvinner. Dette kan blant annet skyldes at kvinner i stor grad tar med seg barna ved et samlivsbrudd, mens det er far som blir boende alene, inntil de eventuelt våger å starte på nytt igjen med ny partner. Noen er mer "våghalsere" enn andre. I aldersgruppen over 60 år har andelen aleneboende menn økt langt sterkere enn andelen kvinner fra 1990 til 2001. Likevel er andelen aleneboende menn fortsatt langt lavere enn for kvinner. I de eldre aldersgruppene spiller det faktisk inn at kvinnene i et parforhold ofte lever lenger enn mannen. I tillegg er kvinnen svært ofte den yngste i parforholdet.

To av tre bor i enebolig

Nesten to av tre nordmenn bor i enebolig. Av de 1 955 000 bebodde boligene i Norge per 3. november 2001 er 56 prosent av boligene eneboliger, mens 18 prosent er blokk, leiegård eller lignende. I 2001 er det vel 200 000 flere bebodde boliger enn i 1990, og 430 000 flere enn i 1980.

Figur 4. Andel leie, etter alder. 1990-2001. Prosent

Kilde: Folke- og boligtellingsene.

64 prosent av de bosatte i privathusholdninger bor i enebolig, mens 13 prosent bor i blokk, leiegård eller lignende. Andelen blokkbeboere er størst blant de unge voksne (20-29 år) og de eldste (80 år og over) og lavest blant personer under 20 år.

Flere som leier i Oslo

78 prosent av husholdningene eier den boligen de bor i. Av dem som bor i enebolig er det 84 prosent som eier boligen selv. Andelen selveiere er minst blant aleneboende, og størst blant husholdninger som består av par med store barn (yngste barn mellom 6 og 17 år). Husholdninger som eier boligen sin, er gjennomgående

større enn de husholdningene som leier boligen sin. I husholdninger som selv eier boligen, bor det gjennomsnittlig 2,5 personer, mens i husholdninger som leier boligen er det i gjennomsnitt 1,7 personer.

Andelen boliger som eies av dem som bor der, har på landsnivå holdt seg stabil fra 1990. I Oslo derimot, bodde en av fire husholdninger i 1990 i leid bolig, mens i 2001 leier en av tre husholdninger bolig. Det ser ut som om gruppen som må leie bolig, vokser etter hvert som det blir dyrere å kjøpe bolig. I Oslo er det ikke bare de unge som må leie bolig.

Stadig flere yngre må leie

Tre av fire husholdninger hvor den eldste personen er 24 år eller yngre leier boligen de bor i. Ser vi på andel leie etter alder på eldste person i husholdningen, er det i aldersgruppene opp til og med 44 år vi har hatt økning i andelen som leier bolig fra 1990. Mens i de andre aldersgruppene ser andelen ut til å ha blitt lavere. Det er dermed de "unge" som i stadig større grad må leie boligen de bor i, mens de eldste i stadig større grad eier boligen sin. Det er lenge siden de som konfirmerte seg ble regnet som voksne. Ungdomstida varer stadig lenger blant annet på grunn av økt utdanning, og ikke minst på grunn av høye inngangspriser for førstegangsetablere. Og vi etablerer oss stadig senere. Holder denne tendensen seg, kan det føre til økt klasseskille etter alder når det gjelder å kunne eie sin egen bolig. Analyser viser at det spesielt er andelen unge enslige som bor i eid bolig som er redusert (Skrede 2002). Selv om det kan se ut som det å eie sin egen enebolig er det store idealet i Norge, kan det være veldig langt opp og fram dit for mange unge. For noen unge kan det også være et uttrykk for at bolig ikke er så høyt prioritert som frihet til å gjøre andre ting de har lyst til.

Andersen (2001) peker på at å eie bolig er høyt prioritert i Norge. Til sammenligning eide i gjennomsnitt 60 prosent av husholdningene i EU-landene i 1996 sin egen bolig (Eurostat 1998), mot altså 78 prosent i Norge. I Danmark var det i 1996 bare 53 prosent som eide boligene sine,

Tabell 2. Personer per privathusholdning, etter fylke. 1960, 1970, 1980, 1990 og 2001

	Personer per privathusholdning				
	1960	1970	1980	1990	2001
I alt	3,3	2,9	2,7	2,4	2,3
Østfold	3,1	2,9	2,6	2,4	2,2
Akershus	3,2	3,1	2,8	2,5	2,4
Oslo	2,7	2,4	2,0	1,9	1,9
Hedmark	3,4	3,0	2,7	2,4	2,3
Oppland	3,4	3,0	2,7	2,5	2,3
Buskerud	3,0	2,8	2,6	2,4	2,3
Vestfold	3,1	2,9	2,6	2,4	2,3
Telemark	3,1	2,9	2,6	2,4	2,3
Aust-Agder	3,3	3,0	2,8	2,6	2,4
Vest-Agder	3,3	3,0	2,8	2,5	2,4
Rogaland	3,4	3,1	2,9	2,6	2,5
Hordaland	3,4	3,0	2,8	2,5	2,4
Sogn og Fjordane	3,9	3,3	3,0	2,7	2,5
Møre og Romsdal	3,6	3,2	2,9	2,6	2,4
Sør-Trøndelag	3,4	3,0	2,7	2,4	2,3
Nord-Trøndelag	3,6	3,2	2,9	2,6	2,4
Nordland	3,7	3,2	2,8	2,5	2,3
Troms	3,9	3,4	2,9	2,5	2,3
Finnmark	4,0	3,4	2,9	2,5	2,3

Kilde: Folke- og boligtellingsen.

Du kan også se flere tabeller samt lese om statistikken på disse internett-sidene: <http://www.ssb.no/fob/>

Tabell 3. Boliger, etter antall rom og antall bosatte. 3. november 2001. Absolutte tall og prosent

	I alt	Med 1-2 rom	Med 3 rom	Med 4 rom	Med 5 rom	Med 6 rom eller flere
Antall bosatte i alt	1 955 000	393 000	384 000	424 000	378 000	376 000
Absolutte tall						
1	717 000	273 000	189 000	122 000	82 000	50 000
2	547 000	72 000	118 000	147 000	117 000	93 000
3	274 000	23 000	42 000	67 000	71 000	72 000
4	271 000	16 000	25 000	59 000	77 000	95 000
5 eller flere	145 000	9 000	10 000	29 000	32 000	65 000
Prosent						
Antall bosatte i alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1	36,7	69,5	49,2	28,8	21,8	13,4
2	28,0	18,4	30,6	34,7	30,9	24,8
3	14,0	5,8	10,9	15,8	18,7	19,1
4	13,9	4,0	6,6	13,9	20,3	25,2
5 eller flere	7,4	2,3	2,7	6,8	8,4	17,4

Kilde: Folke- og boligtellingsen 2001, foreløpige tall.

og i Sverige 58 prosent. Husholdningene i Norge eier boligene i langt større grad enn husholdningene i Danmark og Sverige.

Flere rom

Boligene har i dag flere rom enn i noen folketelling tidligere: I snitt er det nå over fire rom per bolig. Antall rom inkluderer beboelsesrom på 6 kvadratmeter eller mer som kan brukes året rundt. Kjøkken, bad, wc, vaske-rom, gang og lignende regnes ikke med, og heller ikke rom som bare blir brukt til næringsvirksomhet. Fra 1990 til 2001 har det blitt flere boliger på fem rom og mer. 13 prosent av befolkningen bor i boliger med ett eller to rom, og 49 prosent bor i boliger med 5 rom eller mer. Oslo har størst andel 1-2 roms boliger (37 prosent). Sogn og Fjordane har størst andel boliger med 6 rom eller flere (36 prosent). I alle andre fylker er det andelen boliger med 4 rom som er størst. Gjennomsnittlig antall rom per bolig har gått opp fra 3,6 i 1980 til 4,1 i 2001. 13 prosent av boligene i Oslo og Akershus har et bruksareal på under 50 kvadratmeter, gjennomsnittet for landet ligger på 8 prosent.

Lite tilgjengelig for rullestolbrukere

83 prosent av de bosatte i Norge bor i bolig hvor en rullestolbruker ikke kan komme inn ved egen hjelp. Best tilgjengelighet for rullestol er det i boligene hvor de bosatte er 80 år eller eldre, men også her står det dårlig til; i 78 prosent av disse boligene kan ikke rullestolbrukeren komme inn ved egen hjelp.

93 prosent bruker elektrisitet

93 prosent av boligene bruker elektrisitet som energikilde til å varme opp boligen, 60 prosent bruker fast brensel, og 21 prosent flytende brensel. Oslo skiller seg ut fra gjennomsnittet ved at det er færre som bruker fast brensel og flere som oppgir andre energikilder.

Det kommer mer

Når alle skjema er lest og de endelige tallene kommer, blir det gode muligheter til å se nærmere på Norge anno 3. november 2001. Da kan vi også gi regionale fordelinger, og du kan etter hvert se på fordelinger for din egen kommune. Takk for hjelpen til alle som har vært med å skrive historie ved å fylle ut folke- og bolig tellingsskjemaet!

Litteratur

Andersen, Arne (2001): Boforhold i Norge og Europa: Eget hus og hage, artikkel i SSB-magasinet 2001-05-11, http://www.ssb.no/magasinet/norge_verden/ med tittel Boforhold i Norge og Europa.

Eurostat (1998): Social portrait of Europe.

FN (2000): FNs prognoser for forventet gjennomsnittlig levealder. 2000-2005. Population Division and Statistics of the United Nation Secretariat.

Noack, Turid, Ingvild Hauge Byberg og Aslaug Hurlen Foss (2001): Gjete kongens harer. Rapport fra arbeidet med å få samboerne mer innpasset i statistikken, Rapporter, 2001/40.

Skrede, Kari (2002): Utvikling i boforhold 1987-1997. Rapport som inngår i Boligutvalgets innstilling NOU 2002:2.

Solheim, Leiv (2002): Foreløpige tall i FoB2001; Hva forteller tallene - særlig om endringer fra 1990 (notat under utgivelse).